

Drama nu e că ești bătrân, ci că ai fost odată tânăr (Al. Xenopol)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL V, NR.4

APRILIE 2024

APARE LUNAR

PRIMARUL DIN BUCUREȘTI CARE SE DUELA CU SPADA ȘI PISTOLUL

pag. 2-3

UN FILANTROP CARE A MARCAT ISTORIA BRĂILEI

pag. 12

**DEM. I.
DOBRESCU
„PRIMARUL
TÂRNĂCOP”**

pag. 8-9

**NICHIFOR
CRAINIC
ÎNTRE HAZARD
ȘI RANCHIUNĂ**

pag. 4-5

**NORME DIN VECHIUL
DREPT ROMÂNESC**

PĂSTRATE ÎNTR-UN HRISOV DECORAT CU ICOANA SOBORULUI SFINȚILOR ÎNGERI

pag. 6-7

**CAMIL PETRESCU - INIȚIATORUL
ROMANULUI MODERN**

pag. 10-11

ARTA ARMEANĂ

Este general recunoscută frumusețea și finețea miniaturilor din manuscrisele armenesti, din colecția Bibliotecii Academiei, cu excepția unei *Culegeri de imnuri religioase* din secolul al XVI-lea (oriental 356), a unei *Cărți de rugăciuni* (oriental 181) și a unui *Evangelheliar* din secolul al XVIII-lea, nu sunt deosebite din punct de vedere al ornamentației. Despre miniatura armeană, profesorul Joseph Strzygowsky spunea: „În artă, vechii armeni erau maeștri. Modelele lor erau de preferință florile, păsările, peștii. S-au servit în ornamentațiile lor și de imagini geografice.

În reproducerea figurilor umane, erau înapoiți”. Întradevăr, în cele câteva miniaturi existente în manuscrisul oriental 356, ca și în *Sinaxar* (manuscris oriental 225), unde figurile sunt schițate în peniță, se observă că personajele sunt disproporționate, cu capete mai mari decât trupul, cu figuri triste. În privința culorilor utilizate, întâlnim roșul, albastrul și auriul, dar culoarea de predilecție a artiștilor armeni se pare că a fost roșu, preparat după o rețetă proprie. Influențată de Orient și Occident deopotrivă, arta armeană este o artă originală și deosebit de interesantă.

PRIMARUL DIN BUCUREȘTI CARE SE DUELA

„Un om tânăr cu nobile sentimente, plin de energie și inteligență”. Așa îl descria Consiliul orășenesc pe Nicolae Filipescu în momentul în care era ales primar al Capitalei. Filipescu a fost o personalitate importantă în lumea politică de la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, conservator convins și extrem de înverșunat în lupta pentru idealul său, pe care din păcate nu a apucat să îl vadă realizat: *Marea Unire*. Caracterul acestei personalități a fost unul aparte, așa că nu putem să nu vorbim despre „vizita” acestuia la închisoare, despre duelurile cu spada și pistolul sau multe alte episoade pe care vă invităm să le citiți în următoarele rânduri. Combativ, înverșunat, dar mai ales

multe alte împliniri pe plan financiar; în 1887 liberalii se aflau în mijlocul mai multor scandaluri financiare, legate de dotarea armatei, descoperirea de legături de afaceri între furnizorii de armament și frații Maican-Dumitrescu (colonel și general), toate fiind culminate de încercările eșuate de remaniere inițiate de I. C. Brătianu, dar și de „Opoziția Unită”, condusă de personalități precum Take Ionescu, Alexandru Marghiloman, sau Alexandru Știrbei. Tensiunile au culminat cu o serie de proteste și manifestații din ambele părți, toate acestea ducând la demisia guvernului Brătianu și la numirea unui cabinet conservator. Modul în care trata Filipescu politica și Partidul Conservator era de-a

înfrumusețarea acestuia. Filipescu a fost ales primar al Capitalei la 9 februarie 1893, Consiliul orășenesc numindu-l „un om tânăr cu nobile sentimente, plin de energie și inteligență”. Acesta a angajat antreprenori pentru a realiza captarea apelor subterane de la Chiajna, Bragadiru și Ulmi, dar și pentru repararea filtrelor de la Arcuda. Mai mult, rețeaua canalelor de scurgere a apelor menajere a fost completată. Pentru aceste realizări a fost contractat un împrumut de 30 de milioane de la un consorțiu de bănci germane în martie 1895. De asemenea, în timpul mandatului său au fost pavate cu piatră cubică și bolovani 74 de străzi din oraș și au început lucrările de realizare a Bulevardului

Filipescu a acordat o subvenție scriitorului Ionescu Gion pentru realizarea *Istoriei Bucureștilui*, lucrare ce a fost premiată de Academia Română.

Pentru a completa portretul acestui personaj, trebuie să menționăm că Filipescu nu putea să lipsească de la dezbaterile politice ad-hoc care se încingeau la mesele de la Capșa. Spre deosebire de alte personalități politice, Filipescu nu chema reporterii în jurul său și nici nu le dădea atenții sau șampanii – oamenii de presă roiau în jurul său datorită firii și personalității sale. La Capșa, Filipescu l-a cunoscut pe gazetarul George Em. Lahovary, directorul ziarului „L'Indépendance Roumaine”, o publicație cu

patriot, așa poate fi descris Nicolae Filipescu, una dintre cele mai importante figuri politice de la finalul secolului al XIX-lea și începutul de secol XX. Acesta s-a născut în București în 1862 și a fost urmașul a două mari familii de boieri, fiind fiul lui Grigore Filipescu și al Anastasiei Rosetti. Nicolae Filipescu și-a făcut studiile la Geneva și la Paris, unde a obținut în 1883 titlul de doctor în drept. Întors în țară de la studii, Nicolae Filipescu a pus în 1885 bazele ziarului „Epoca”, ziar ce avea să devină un mijloc de comunicare important pentru conservatori, asemenea publicației „Timpu” a lui Mihai Eminescu. Doar doi ani mai târziu, acesta intra în politică, în Partidul Conservator, profitând de o criză a guvernului liberal de la acea vreme care era condus de I. C. Brătianu. În contrast cu realizările anilor precedenți, precum independența de stat, proclamarea Regatului și

dreptul... aparte. Fire vulcanică, impulsivă, dar și extrem de darnică când venea vorba de lumea politică. Precum mulți alți tineri înstăriți, Nicolae Filipescu avea tendința de a avea „mână largă”, dar nu când venea vorba de petreceri, femei sau alte „aroganțe”. Acesta cheltuia sume importante de bani în serviciul Partidului Conservator, spre mahnirea mamei sale. Mai mult, caracterul său neliniștit și reputația de agitator l-au dus pe Filipescu la închisoarea Văcărești după demisia guvernului Brătianu. Acesta a fost eliberat de acolo în ziua în care s-a format noul Guvern. În loc ca această experiență să îl liniștească sau să îl descurajeze, Filipescu se arăta acum și mai îndârjit să reușească pe scena politică. Nicolae Filipescu a fost și primar al Bucureștilui timp de 2 ani și șapte luni, între 1893 și 1895, perioadă în care s-a remarcat prin continuarea modernizării orașului și prin

Colțea, de la intersecția Străzii Lipscani până în Piața Victoriei și Bulevardul Regina Maria. Au fost construite 8 școli de fete și băieți, s-a ridicat Gara Obor, Observatorul Astronomic al Academiei Române iar Câmpia Filaretului a fost transformată în parc și s-a întemeiat Hala Traian. Totodată, a fost introdus tramvaiul electric pe Marele Bulevard (astăzi Bulevardele M. Kogălniceanu, P. Protopopescu și Carol I). De asemenea, Filipescu a realizat în timpul mandatului său și extinderea rețelei de iluminat cu gaz și electricitate a orașului pe o lungime de 60 de km, adică pe o rază de 1200 de metri în jurul Pieței Teatrului Național. Una dintre cele mai mari realizări înfăptuite în timpul mandatului său este însă realizarea planului cadastral al Bucureștilui, plan care a stat la baza deschiderii marilor artere de circulație ale Capitalei. Nu în ultimul rând,

orientare liberală. Cei doi aveau însă să ajungă să se dueleze cu spada după ce un articol semnat de Lahovary îl critica pe Filipescu deoarece „patima politică prea înfocată îl duce uneori la neconsecvență, că de exemplu „Epoca” a atacat cea dintâi pe fostul mitropolit [Ghenadie Petrescu] și apoi tot „Epoca” l-a apărut cu cea mai mare înverșunare.”

Desigur, o altă nemulțumire la adresa lui Filipescu a venit odată cu articolul *L'Histoire d'une Fiction*, în care acesta era criticat de Lahovary pentru faptul că încerca să aspire la funcția de ministru al României la Paris, funcție care era ocupată la acea vreme de fratele ziaristului liberal, Alexandru Lahovary. Astfel, Nicolae Filipescu l-a provocat la duel pe Lahovary. Spre deosebire de cel din urmă, conservatorul Filipescu era pasionat de spadă, fiind adesea școlit în privat de

CU SPADA ȘI PISTOLUL

maestrul Guyon. Această pasiune este posibil să fi venit chiar ca urmare a impulsivității sale, deoarece uneori cuvintele și gândurile nu erau de ajuns pentru a-și exprima pe deplin sentimentele.

Duelul urma să aibă loc unde astăzi se află Teatrul de Operetă, în sala Societății de Dăre la Semn (tir în limbaj modern). Deși martorii aduși de Lahovary încercau să ajungă la o împăcare cu cealaltă parte, încercările au fost în zadar. Duelul avea să se țină chiar atunci. Filipescu dorea vărsare de sânge, însă nu moarte. Totuși, acesta l-a împins spre zid pe Lahovary și i-a străpuns pieptul cu spada, într-o mișcare imposibil de controlat. Ziaristul avea să moară pe loc, spre șocul tuturor, mai ales al celui cu care s-a duelat. În urma duelului, Nicolae Filipescu a fost condamnat la șase luni de închisoare, revenind pentru a doua

oară la Văcărești. După ce și-a ispășit pedeapsa, Filipescu a jurat că nu se va mai duela decât cu pistolul, însă nu a durat mult până și-a încălcat jurământul. De această dată adversarul a fost Leon Ghica-Dumbrăveni, partizan al lui Take Ionescu, rival al lui Filipescu. De această dată Nicolae a fost rănit ușor în duel, în zona gurii. În cele din urmă, Nicolae Filipescu a avut parte și de un duel cu pistolul, în urma căruia era aproape să moară. Cine era oponentul? Un alt

simpatizant de-al lui Take Ionescu, Șerban Cantacuzino, care l-a acuzat pentru duelul cu Leon Ghica. Cei doi s-au duelat pe hipodromul de la Băneasa. În timp ce Filipescu ar fi tras în aer, Cantacuzino a vrut să-i nimerească capul, Nicolae declarând ulterior că i-a șuierat glonțul pe la ureche și că el a tras deasupra oponentului său deoarece îi promisese unchiului lui Șerban Cantacuzino, Ghiță, că nu îi va ucide nepotul. Din postura de ministrul al Războiului, Filipescu s-a

remarcat prin înființarea Cercului Militar, prin contribuirea la organizarea mai precisă a armatei și prin dineurile și recepțiile organizate. De asemenea, acesta a renunțat la rivalitatea sa cu Take Ionescu și cei doi și-au dat mâna pentru un scop comun – intrarea României în Primul Război Mondial de partea Antantei.

Din păcate, bolile de inimă și de rinichi de care suferea Nicolae Filipescu erau din ce în ce mai grave. Totuși, acesta fusese activ până doar cu puțin timp înainte de decesul său. Astfel, la o întrunire ținută la Sala Dacia pe 15 februarie 1916 de „Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor”, alături de Vasile Lucaciu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Nicolae Iorga, Toma Ionescu, Filipescu i s-a adresat Regelui Ferdinand și i-a spus: „Sire, vei fi cel mai mare

voievod al țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul – domn al Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei. Deci mărirea ce ți-o urăm este să te încoronezi la Alba Iulia sau să mori pe Câmpia de la Turda și vei fi cel mai mare erou al neamului”. Nicolae Filipescu avea să moară pe 30 septembrie 1916 fără să vadă înfăptuirea României Mari, dar nici încoronarea Regelui la Alba Iulia. La adunarea sa de doliu, M. Săveanu, președintele Camerei Deputaților, a declarat despre Nicolae Filipescu faptul că : „a trecut dincolo de hotarele înguste ale unui partid, s-a ridicat la înălțimea unui patriotism cald care l-a așezat de mult printre marii fii ai țării. El n-a avut decât o singură stea, iubirea de patrie, și steaua i-a surâs spre gloria lui și folosul neamului”.

Laurențiu Cristescu

NICHIFOR CRAINIC ÎNTRE HAZARD

Anul 1940 a fost un an remarcabil pentru recunoașterea internațională a savanților români. Am avut, atunci, trei importanți oameni de cultură care au primit, fiecare, distincția de *doctor honoris causa* a trei universități germane: naturalistul Grigore Antipa la Universitatea din Halle, istoricul Gheorghe Brătianu la cea din Bonn și, nu în ultimul rând, teologul Nichifor Crainic la Universitatea din Viena.

Ziarele noastre au anunțat proclamarea ca *doctor honoris causa* al Universității din Viena a lui Nichifor Crainic la sfârșitul lunii aprilie a celui an. Printr-o coincidență, desigur, după ce doi ani la rând fusese refuzat, în luna mai 1940, Nichifor Crainic a fost ales membru titular al Academiei Române, din partea Secției literare. Cei care au votat – în unanimitate – pentru primirea lui Nichifor Crainic printre academicienii români au fost: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Ion Petrovici, George Enescu, Constantin Rădulescu-Motru, Sextil Pușcariu, Dumitru Caracostea, Theodor Capidan, George Murnu și, în fine, Lucian Blaga, care a rostit și răspunsul la discursul de recepție al academicianului Nichifor Crainic, ținut la 22 mai 1941, cu titlul *Elogiul lui Octavian Goga*.

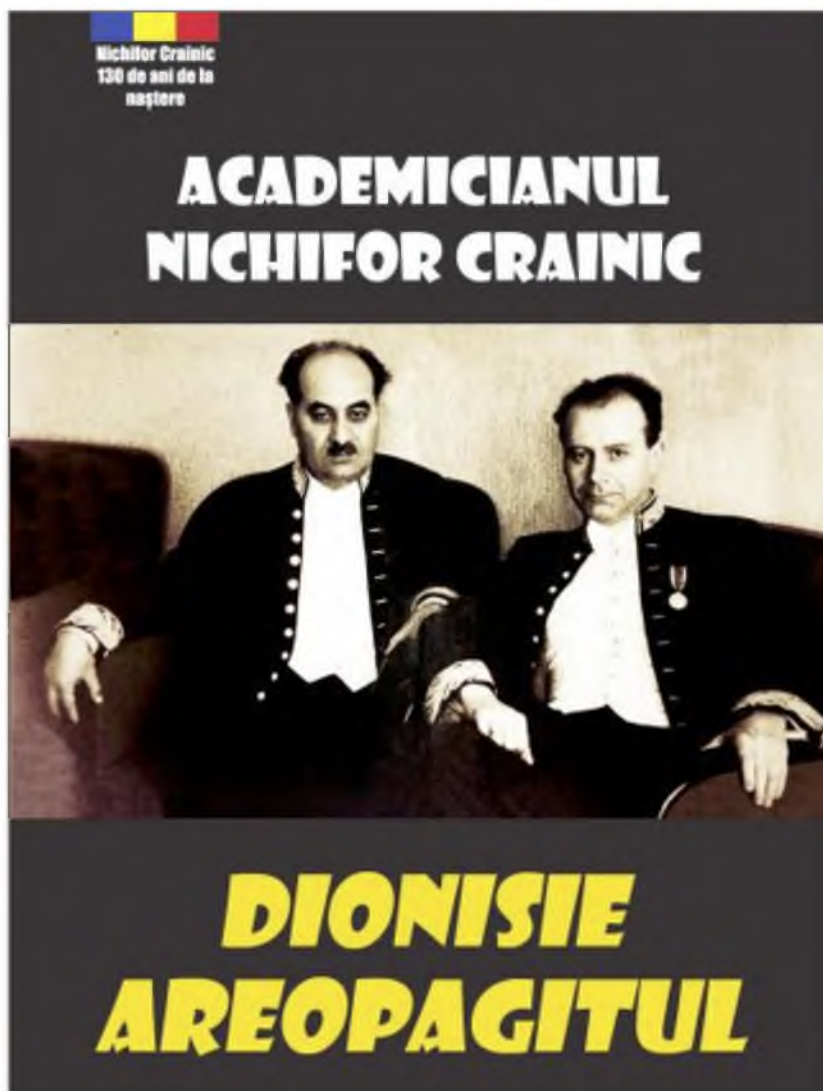
Festivitatea de la Universitatea din Viena urma să aibă loc, conform invitației oficiale, în data de 5 iulie 1940. Până în clipa respectivă, Crainic nu a avut niciodată o demnitate ministerială ori de înalt funcționar public de la venirea pe tron a regelui Carol al II-lea, în 1930. Așadar, distincția de la Universitatea din Viena nu avea cum să survină unor criterii politice, ci exclusiv pe criterii științifice.

Țara noastră, în acel ceas dureros, era într-o situație tragică. Din trupul României Mari fusese frântă Basarabia, unde Nichifor Crainic a fost profesor universitar, apoi Nordul Bucovinei, patria de origine a soției sale, Aglaia. Regele ceda constant pământ și popor în încercarea de a se menține pe tronul țării. După prăbușirea guvernului Tătărașcu, care inițiasse tratativele pentru a aduce în țară armata germană, cel care a fost însărcinat de Rege să alcătuiască un nou guvern – ultimul de sub domnia lui Carol al II-lea – a fost inginerul Ion Gigurtu, supranumit „regele aurului românesc”. În noaptea de 3 iulie 1940, Nichifor Crainic primește un telefon de la noul președinte al Consiliului de Miniștri, Ion Gigurtu, care-i comunică scriitorului că maiestatea sa Regele l-a însărcinat cu alcătuirea noului guvern și că el „face parte din echipă”, urmând ca dimineața următoare să se prezinte la Palatul Regal spre a depune jurământul.

Nu este locul aici să comentăm alegerea lui Nichifor Crainic ca ministru al Propagandei Naționale sub Carol al II-lea, după ce ani în șir, acesta îl atacase pe Rege în presă și a pătimit luni bune de închisoare, urmate de suprimarea ziarului său

„Calendarul”, pentru celebrul său articol *Regele Wieder și Regina Dudaia*, din noiembrie 1933, care făcea aluzie la regele Carol al II-lea și amanta sa, Elena Lupescu. Dar vom remarca faptul că titlul de *doctor honoris causa* i-a fost conferit anterior îndeplinirii acestei demnități ministeriale în guvernul sfâșierii naționale, guvernul Gigurtu.

Firește, Nichifor Crainic i-a comunicat prim-ministrului că nu poate primi noua sa funcție, căci

dimineața următoare trebuia să plece la Viena. Atunci, inginerul a discutat situația cu Regele, care a telegrafiat Universității din Viena necesitatea amânării festivității, fiindcă profesorul Nichifor Crainic urma să facă parte din noul Guvern. În urma intervenției regelui Carol al II-lea, festivitatea a fost amânată pentru 5 noiembrie, Gigurtu spunându-i scriitorului că Majestatea Sa îi ordonase să pună jandarmi la aeroport, spre a-i împiedica, cu orice preț, plecarea. În aceste condiții, în cele două luni cât s-a mai aflat regele Carol al II-lea pe tronul țării, Nichifor Crainic a trebuit să fie ministru în plină tragedie națională.

În Austria anexată la Reich, printr-o nouă lege a învățământului superior, Universitatea din Praga și cea din Viena aveau un statut aparte, fiindcă erau socotite neconforme cu noua doctrină hitleristă. În consecință, ele erau supuse unui regim de supraveghere permanentă, exercitată printr-un reprezentant politic din afara cadrului profesoral. Cel din Viena, Wagner, a fost cel care, în noiembrie 1940, l-a primit pe Nichifor Crainic la sosirea sa. Am relevat aceste circumstanțe pentru a ilustra faptul, deosebit de important pentru cei care, din

diverse rațiuni, atacă această distincție a lui Nichifor Crainic, că acesta nu a fost promovat de o universitate hitleristă.

În vasta sală a Universității din Viena, *Auditorium maximum*, împodobită cu culorile germane și române și plină de studenți și profesori, rectorul, decanii facultăților și profesorul Wilke, de arheologie biblică, au ascultat lectura celui din urmă a referatului de recomandare a lui Nichifor Crainic, elaborat pe baza cărților sale de poezie și activității sale îndelungate de publicist. După decernarea titlului, conferit de rectorul Universității, naturalistul Fritz Knoll, Nichifor Crainic a fost invitat pe scenă și, în anul tragediei noastre naționale din 1940, acesta a vorbit despre țara sa, despre „singurătatea acestui neam latin de la Pontul Euxin” și despre „sentimentul cosmic al acestei singurătăți, transfigurat muzical în doina românească”, în conferința cu titlul *Viața spirituală în România de azi*, publicată mai apoi în „Gândirea”. Nu vom stărui asupra temei, aceasta fiind evocată, de autor însuși, în *Memoriile sale*. Vom mai adăuga însă faptul, neconsemnat în *Memorii*, că după

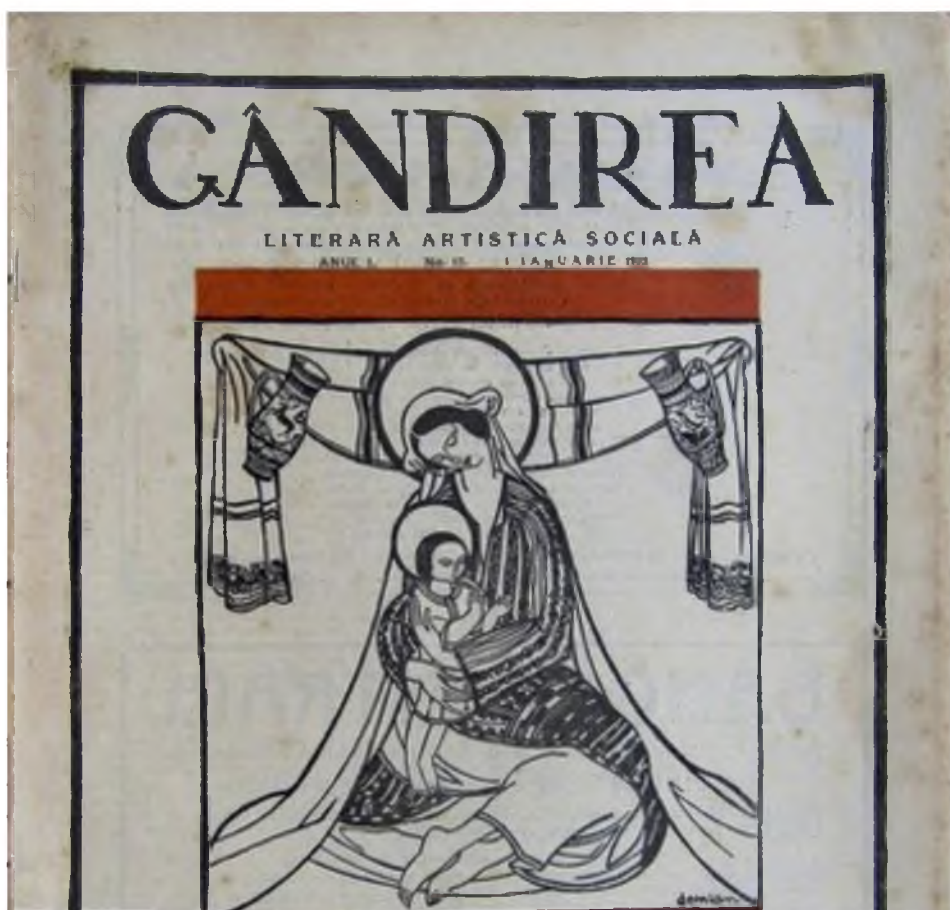
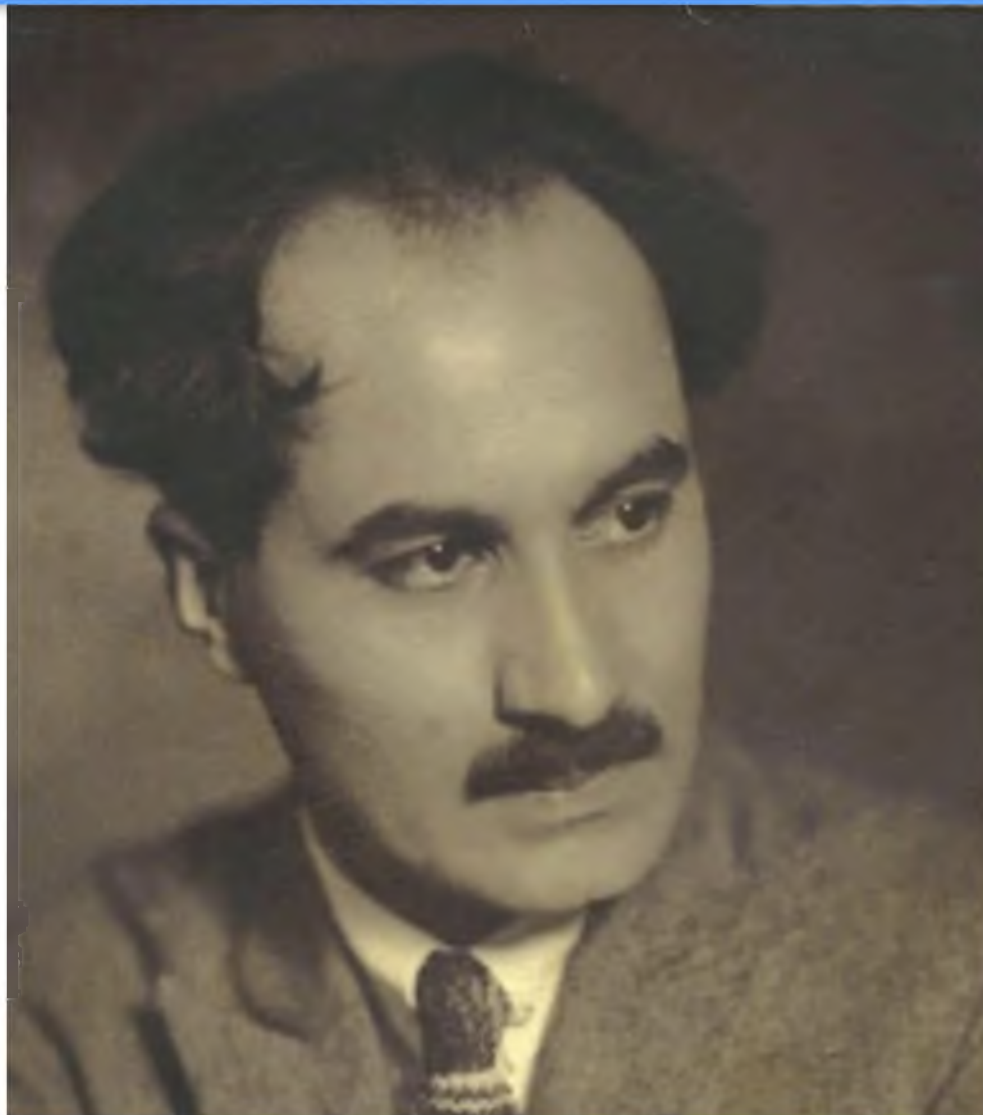
sfârșitul războiului, în 1945, un comitet al Universității din Viena a analizat toate titlurile academice conferite diferitelor personalități din perioada în care Austria a fost anexată Reichului, și că în urma unui raport detaliat, datorită „situației politice incerte”, titlul de *doctor honoris causa* al acelor personalități despre care comitetul a considerat că distincția le-a fost oferită pe criterii politice, iar nu științifice au fost păstrate. Amintim că acest caz al lui Crainic s-a discutat deja de către acest comitet și că, în prezent, îl putem încă găsi, pe site-ul Universității din Viena, printre distincții *doctor honoris causa* ai acestei Universități.

Consultarea fișei sale biografice de pe acest site ne ridică totuși o problemă. Încă din desfășurarea listei de *doctor honoris causa* ai Universității, numele lui Nichifor Crainic este evidențiat printr-un semn roșu de exclamare înaintea numelui său. Căutând în fișa sa semnificația acestui marcaj, aflăm că acesta desemnează personalitățile „problematică” cu acest titlu și, în urma unor sesizări primite în 2022-23, Universitatea din Viena urmează să reia analiza cazului conferirii acestui titlu lui

NICHIFOR CRAINIC ÎNTRE HAZARD

Nichifor Crainic. Citim, în traducere, justificarea din fișă: „Distincția a fost clasificată ca problematică (2022/23) din cauza participării lui Crainic la regimul dictatorial al Regatului României (1940-1944). El a devenit membru al Academiei Române, precum și membru al Guvernului în regimul fascist al «conducătorului» Ion Antonescu (1882-1946). A funcționat în 1940 ca ministru al Propagandei, în 1941 ca secretar de stat în Ministerul Culturii și Religiei. A cultivat un tradiționalism naționalist, îndreptat contra modernității, culturii occidentale, democrației, oricărui tip de intelectualism. Le-a opus acestora un concept al spiritului românesc național creștin, în care democrația, raționalismul creștin și logica vor fi depășite printr-un «sentiment al adevărului». În național-socialism, Crainic se

vedea «un mare prieten al poporului german», fiind onorat pentru meritele legate de «germanismul din România».» La bibliografia acestei fișe, găsim și un articol al unui doctorand (!) în teologie al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, el însuși ierodiacon – deci din breasla spirituală a lui Crainic –, care descrie într-un articol, scris într-o engleză aproximativă, „aspecte ale viziunii antisemite a lui Nichifor Crainic”. Nu comentăm acuzațiile din fișă, scrise, în mod evident, de cineva nefamiliarizat cu opera teologică și publicistică a lui Crainic. Nici nu știm, de altfel, dacă Universitatea din Viena mai are vreun românist care să-l fi citit pe Crainic, dar vom presupune că nu, judecând după bibliografia fișei. Așadar, reclamația primită de Universitate a fost cu certitudine

scrisă de un român, fie din dorința de a-și face el însuși un nume în societate, fie din pricina orgoliului că Nichifor Crainic este *doctor honoris causa*, iar el nu. Se poate ca în această situație să fi lucrat și hazardul, nu doar rachiuna, iar autorul reclamației respective să fi crezut că distincția i-a fost acordată lui Nichifor Crainic în timp ce deținea demnitatea de ministru al Propagandei Naționale, fie în guvernul Gigurtu, fie în guvernul național-legionar, care s-a prăbușit în urma rebeliunii din 21-23 ianuarie 1941. Dacă s-a întâmplat aceasta, atunci autorul a comis o eroare de

informare, după cum am arătat, căci Crainic a primit această distincție anterior ocupării oricărei funcții politice. Dacă nu, atunci a fost pur și simplu eterna rea voință îndreptată către valorile noastre naționale ce au obținut recunoaștere internațională, Nichifor Crainic fiind prezent în peste 15 enciclopedii europene de după anul 1944. Este păcat, la 84 de ani de la conferirea titlului onorific, ca tocmai românii, și chiar fiii lui spirituali, să vină să-l conteste. Dați dovadă, rogu-vă, de mai multă verticalitate.
Vlad Bilevsky

NORME DIN VECHIUL DREPT ROMÂNESC PĂSTRATE

În articolul de față prezentăm un hrisov din colecția "Documente Istorice" a Bibliotecii Academiei Române din București (păstrat sub cota Doc. Ist. XXXIX/14), emis, în martie 1784, de Mihail I Suțu, domnul Țării Românești (în prima sa domnie, dintre 1783-1786), în favoarea boierului Parascheva Hagi Gheci, pentru a-i întări acestuia stăpânirea asupra moșilor Belitori și Peretu, din județul Teleorman, cumpărate de la medelniceasa Stanca Paladoaia, soția răposatului Matei Palada. Documentul este important atât prin conținut, căci dezvăluie aspecte juridice referitoare la zestre, moștenire, preemțiune și judecata domnească cât și prin formă, fiind decorat, în partea superioară a frontispiciului cu icoana Soborului Sfinților Îngeri, Sf. Mihail fiind ocrotitorului voievodului emitent. Așa cum subliniam și în lucrarea noastră dedicată hrisoavelor cu icoane (Oana-Mădălina Popescu, *Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui. Chipuri sfinte în vechi hrisoave românești*, ed. a II-a, București, 2021), documentele decorate cu chipuri sfinte au o semnificație cu totul aparte, nu doar artistică indicând măiestria miniaturistilor sau tradiția unui anumit scriptoriu sau a cancelariei domnești cât mai ales ideologică, reflectând o concepție de stat și o societate creștină, după model bizantin. Căci, nu este vorba despre împodobirea cu icoane a unor acte private (scrisori, testamente, acte de vânzare-cumpărare sau schimb), nici a unor cărți de cult sau cu subiect religios, fie ele tipărite sau manuscrise (unde este firesc să întâlnim icoane gravate, pictate, realizate cu cerneluri colorate, în peniță sau creion, etc), ci de decorarea actelor oficiale, emise și semnate de domn, adică de autoritatea supremă, laică, a țării. Ținând cont de aceste aspecte, hrisoavele pe care s-au reprezentat icoane, dincolo de conținutul lor divers și de beneficiarii lor, sunt o dovadă a unui stat creștin, deși aflat în acea perioadă sub suzeranitate otomană, statut care îi îngreădea independența, dar îi păstra autonomia, instituțiile, deci și Biserica și domnia creștină. Actul din 1784 face parte din categoria hrisoavelor ornate cu icoane emise în favoarea unor persoane private, boieri, nu a unor lăcașe de cult. De asemenea, el are și o altă particularitate, fiind singurul document de acest tip identificat de noi până în prezent care detaliază norme din vechiul drept românesc, anume modul de împărțire al averii între copii și văduva care se recăsătorea a doua oară, oferind informații despre zestre, darurile dinaintea nunții și moștenire. Documentul este scris în limba română, cu caractere chirilice, cu cerneală neagră și roșie, pe

hârtie, iar miniaturile sunt realizate cu cerneluri colorate, pe nuanțe pastelate de roșu, vernil, ocră, în unele locuri folosindu-se și lichid de aur. În partea stângă a frontispiciului, delimitată de un chenar, vedem icoana Soborului Sf. Îngeri, în prim-plan fiind redați Sf. Arhangheli Mihail (cu sabia în mâna dreapta) și Gavriil (cu o floare în stânga), ambii susținând cu câte o mână un disc, cu monograma sacră X (de la Hristos, în limba greacă) și

cu inițialele Mântuitorului Iisus Hristos. Sf. Arhangheli, în spatele cărora vedem cete îngerești, poartă tunică și mantie, au aripi și aureolă în jurul capului, fiind zugrăviți tineri, fără barbă, cu părul cârlionțat, strâns, așa cum recomandă iconografia bizantină, iar nu sub forma unor copii parțial dezbrăcați, ca în pictura religioasă apuseană. În dreapta, într-un chenar dreptunghiular, miniaturistul (al cărui nume nu este indicat, textul

dezvăluind doar identitatea copistului, un anume Constantin, logofăt de taină), a schițat Dreptatea (cu referire la conținutul actului, prin care se întărește stăpânirea unei moșii, dobândită pe drept, domnul judecând cu dreptate), personificată ca o femeie, cu balanța în mâna stângă și sabia în dreapta. Între imagini se află stema Țării Românești, acvila cruciată, plasată într-un scut delimitat de un chenar lat, cu lichid

ÎNTR-UN HRISOV DECORAT CU ICOANE

de aur, de o parte și alta fiind redată însemnele puterii, sabia și buzduganul. Din text aflăm că Parascheva Hagi Gheciu făcuse jalbă la domn, cerându-i să i se întărească stăpânirea asupra satelor Belitori și Peretu din județul Teleorman, cumpărate de acesta de la medelniceasa Stanca Paladoaia, la 2 februarie 1783. Primul pas făcut Mihai Suțu a fost să orânduiască pe marele logofăt al Țării de Sus, Manolache Brâncoveanu, cu cercetarea actelor pe baza cărora se făcuse vânzarea-cumpărarea, pentru a se asigura că fusese respectat dreptul de preemțiune al rudelor și al vecinilor, drept specificat și colecția de legi din acea vreme, *Pravilniceasca condică* a lui Alexandru Ipsilanti, din 1780, unde se menționa dreptul de protimisis, cu obligația celui ce vinde de a înștiința rudele și părtașii de moșie. Dregătorul a confirmat că totul era legal, cei ce beneficiau de protimisis fiind înștiințați asupra tranzacției: “Și dumnealui, cercetând, ne arată că vânzarea aceștii moșii s-au făcut cu rânduială și dupe obicei, prin știrea tuturor rudeniilor medelnicesii i a altora cărora li să cădea și avea protimisi, carii sânt iscăliți și în zăpis. Și numitul cumpărător, de când au luat moșia și până acum iaste un an, pe care au stăpânit-o și au dijmuit-o de față și nici vreo altă rudenie mai departe sau altcinevași din cei care să ceară protimisis nu s-au arătat”. În continuare, se dau câteva detalii despre moșia Belitori: aflăm ea avea 5000 stânjani, vânduți cu câte 1 taler, iar inițial proprietatea fusese a lui Matei Palada, răposatul medelnicer, soțul Stancăi, ajungând la aceasta în urma unei învoieli dintre ea și fiul lor, clucerul lordache Palada. Stanca, renunțase la drepturile ei din averea soțului, pentru că, dacă le-ar fi luat, toate câte i se cuveneau, fiului nu-i mai rămânea mai nimic; în schimb primea alte moșii: Belitori și venitul moșiei Pociovaliștea, pe zece ani: “care moșie o are luată din perusia răposatului medelnicer Mateiu Palada, soțul său, prin zăpis de așăzământ și învoială, ce au făcut cu numitul fiu-său, lordache Palada, clucerul za arie, pentru lipsa zestrilor i darurile dinaintea nunții i pomenirile și

pentru a treia parte din casă”. Învoiala, fusese făcută la 6 februarie 1779, la rugămintea lui lordache: „cunoscându-le și însuși ci sânt drepte ale medelnicesii și când le va trage pe acestea pe deplin, nu să alege cu nimic din avutul tătânesău, au căzut cu rugăciune de s-au învoit și s-au așezat pentru toate acestea de i-au dat moșia Belitorii, ca s-o stăpânească desăvârșit”. Iar lordache se obliga ca să nu mai aibă pretenții, în favoarea fraților vitregi, pe care mama sa îi avea cu al doilea soț, lanache. Ulterior, la 28 octombrie 1782, domnul Nicolae Caragea confirmase învoiala, iar la 6 aprilie 1783 poruncise ca să se hotărască moșia, trimițând în acest scop, la fața locului pe doi boieri, anume Matei Cocorăscu, fost mare logofăt de Târgoviște și Andrei Mavrodin, fost mare clucer de arie. Aceștia au mers pe teren, au luat mărturii de la vecinii de moșie, au cercetat semnele moșiei și pentru că unele dintre ele lipseau, au măsurat locul și l-au marcat cu pietre, în cinci locuri (trei era norma, dar fiind moșia lungă, s-au mai adăugat și alte două semne), iar la urmă s-a emis și o carte de hotărnicie.

Mihail Suțu, după citirea tuturor actelor ce atestau că moșia Belitori era proprietatea Stancăi, îi confirma lui Parascheva Hagi Gheciu stăpânirea acesteia, prin hrisovul din martie 1784, întărit și cu mărturia marilor boieri ai Divanului, amintiți pe rând, cu numele și cu funcția: “Deci, dupe această carte de hotărnicie a numiților boieri hotarnici i dupe mai sus-numitele zapise de cumpărătoare, dăm Domniia Mea acest cinstitu hrisov la mâna numitului Paraschevii Hagi Gheciu, ca dupe semnele i pietrile ce să arată mai sus, să aibă a stăpâni acești stânjani 4918 cu bună pace, el și tot neamul lui”. Textul din 1784 este valoros, așa cum spuneam, și pentru menționarea unor principii de drept mai rar surprinse de sursele istorice: a treia parte din casă (care-i revenea Stancăi după moartea soțului, ea fiind recăsătorită, *Pravilniceasca condică* specificând faptul că, dacă femeia dorea să se mărite a doua oară, putea lua din averea soțului decedat “a treia parte cu desăvârșită stăpânire”), precum și darurile dinaintea nunții, considerate ca o contra-zestre. La Biblioteca Academiei Române se păstrează și hrisovul (simplu, nedecorat) lui Nicolae Caragea, din 28 octombrie 1782 (Doc. Ist. XXXIX/12), prin care îi întărea Stancăi așezământul din 6 februarie 1779, în contextul în care lordache încercase să-l strice, râvnind la venitul moșiei Pociovaliștea, în defavoarea mamei sale. Însă, hrisovul din martie 1784 emis de Mihail I Suțu ne lămurește asupra soluționării cauzei și este și frumos decorat cu icoana Soborului Sfinților Îngeri, având deci o semnificație aparte, deopotrivă istorică și artistică.

Oana-Mădălina Popescu

DEMETRU ION DOBRESCU

„Eu mi-am petrecut copilăria pe Calea Văcărești, ale cărei smârcuri le-am cunoscut. Când ieșeam din mahala, mă opream la cheiul Dâmboviței sămi spăl ghetetele”, povestea Dem. I. Dobrescu în publicația „Realitatea ilustrată”, din anii 30.

În copilărie, avea să se dovedească animat în permanență de un deosebit de puternic simț al dreptății și al corectitudinii. Nu suporta să asiste la vreo nedreptate și nu-i plăceau pungășii. Foarte probabil, acest exacerbat simț al dreptății a fost remarcat și de tovarășii de joacă. Drept urmare „odrasla familiei Dobrescu primește porecla de Mituș Adevăruș”, după cum notează într-o lucrare Petre Dache, fost director al Muzeului Bucureștilor. Timpul trece și copilul din Jilava își urmează destinul. Face liceul la „Matei Basarab”, apoi urmează cursurile Facultății de Drept. După Primul Război Mondial, cel supranumit în copilărie Mituș Adevăruș devine decan al Baroului bucureștean.

În 1929, pe 5 februarie, la aproape 60 de ani de viață, Dem I. Dobrescu, fost avocat, procuror și judecător la Tribunalul din Iași, membru al Partidului Național Țărănesc, devine primar general al Capitalei prin decret regal. Prim-

ministru era liderul țărănist Iuliu Maniu. Instalarea lui Dobrescu în funcția de primar a dat naștere instantaneu la un val de proteste și critici din partea opoziției.

Cei mai înverșunați adversari ai săi au fost liberalii, care îl numeau „un individ odios și totalmente incapabil”. „Odiosul” a depus jurământul de primar la Palatul Suțu, actualul Muzeu de Istorie a Bucureștilor, care la vremea respectivă era sediul Consiliului Comunal al Primăriei Capitalei. 5 februarie 1929 a fost începutul celei mai fericite perioade a Capitalei din punct de vedere edilitar. Instalat primar, Dem. I. Dobrescu a înțeles că dacă vrea să fie de folos urbei și oamenilor ei, trebuie să elimine orice urmă de politicianism din viața primăriei. El definește politicianismul astfel: activitate politică orientată spre realizarea unor interese meschine personale, de grup sau de partid; activitate politică bazată pe practici imorale și demagogice”. Ideile noului primar, culese din jurnalul interbelic „Realitatea ilustrată”, sunt compatibile cu orice epocă și cu orice formă de guvernământ : Orașul este casa comună a locuitorilor lui și trebuie să faci astfel ca această casă comună să ajungă la cât mai mult frumos și la cât mai mult util, care să desfășoare

și să îndeplineze pe cetățenii trudiți de munca vremurilor noastre grele. O capitală reprezintă geniul național al unei țări în civilizație, în știință și în artă. O asemenea capitală cu pretenții de metropolă, trebuie să ia caracterul orașelor mari. Ea trebuie să fie igienică, estetică și monumentală.

La 1929, Bucureștiul avea o populație de peste 600.000 de locuitori. Dobrescu s-a apucat de treabă chiar din ziua în care a fost instalat primar. Știa, în mare, problemele orașului, era profund atașat de el și dorea cu ardoare să-i schimbe fața.

Istoricul Petre Dache îl numea „un vizionar dedicat cetățeanului, nu intereselor de clan sau politicianiste, un gospodar desăvârșit”. A început să redeseneze Capitala și s-o sistematizeze. A îndreptat și creat noi artere. Purta negocieri personale pentru a obține terenurile care stăteau în calea planurilor sale edilitare. Era capabil de decizii rapide și era nelipsit de la demolări și exproprieri. Supraveghea lucrările executate de oamenii primăriei și nu ezita să pună mâna pe târnăcop și pe lopată. Opoziția era cu ochii pe el și, văzând elanul său edilitar, l-a botezat Primarul-Târănăcop. I se mai spunea și „Logodnicul aiurelii”,

pentru că inamicii săi nu dădeau nici doi bani pe proiectele sale edilitare.

Pe la 1930, Dem I. Dobrescu spunea așa: „Vrem să facem pe bucureștean să-și iubească orașul”. Și a făcut tot posibilul pentru asta. Prin voința sa au fost modernizate, transformate sau înființate străzi, bulevarde și șosele precum șoseaua Dudești, strada Colonel Ghica – actualul bulevard Ion Mihalache, șoseaua Colentina, Calea Griviței, Calea Rahovei, Calea Văcărești, șoseaua Pantelimon ș.a.m.d. Piața Universității și Piața Cercului Militar au fost reamenajate și mărite. A dispus executarea a numeroase lucrări edilitare de canalizare, iluminare electrică și introducerea alimentării cu apă, de o anvergură fără precedent. Fără doar și poate, pentru a conduce un oraș, mai ales unul mare, trebuie să-ți cunoști în profunzime nevoile, natura, trecutul, tradițiile, nevoile edilitare și de urbanism, precum și profilul sociologic al locuitorilor. Dem I. Dobrescu, un atent observator al oamenilor din jurul său, făcea, în 1934, următoarea remarcă:

„Marea problemă în urbanizarea unui oraș este urbanizarea oamenilor. În faza de civilizație inferioară a popoarelor, omul poate fi urnit din fâgașul rutinei și

"PRIMARUL TÂRNĂCOP"

prejudecăților doar cu entuziasm sau cu frică. Epoca rațiunii n-a venit încă în omenire. Omul crud și mărginit întrebuințează numai frica; utopistul întrebuințează numai entuziasmul. Omul realist și de inimă știe să întrebuințeze egoismul și idealismul uman; dar poate să întrebuințeze și frica și entuziasmul".

Dobrescu a întrebuințat cum a știut el mai bine toate aceste idei, astfel încât a obținut sprijinul nesperat și neașteptat al tuturor cetățenilor. A primit multe terenuri ca donație din partea oamenilor pentru că a știut să le explice în ce fel acțiunile lui sunt destinate să le îmbunătățească viața. A eliminat numeroase străzi de pământ și a adus civilizația în suburbii. Nu i-au rezistat nici lacurile formate pe râul Colentina, pe care le-a asanat, eliminând astfel adevărate focare de infecție. În 1929, imediat după instalarea în funcție, a demarat amenajarea de

următoarea întâmplare:

„După cel de al doilea an de primariat, cu dictatura mea legalitară și aparentă, reușisem să mă fac temut de cetățeni. Lumea îmi spunea «tătarul de la primărie», «primarul Kemal Pașa», și «nebulul de la Municipiu». Dar, cu toate aceste porecle, totuși eram respectat și aveam autoritate. În acest timp se prezintă la mine un partizan foarte supărat, care îmi spuse că s-a înjurat și că era gata să se bată cu un anumit adversar: «Dar de ce?», îl întrebai eu. «Nu pot să vă spun domnule Primar, că mi-e rușine». «Dar când te rog eu...» «Domnule Primar, spunea că... sunteți nebun». «Bine nenorocitul» – îi răspunsei eu – «eu lupt de doi ani ca să-mi fac reputație de nebun și tu vrei să mi-o strici?».

Dem I. Dobrescu a fost vânat permanent de adversarii liberali, care nu i-au recunoscut niciodată meritele. Istoricul Petre Dache scria

drumuri cișmele și fântâni cu apă potabilă.

I. Dobrescu povestea că, la un moment dat, a fost uimit de reacția oamenilor la acțiunile sale de salubritate: «Când luasem măsuri de curățenie în piață, negustorii bucureșteni îmi spuneau în scris: «ce este cu atâta curățenie, domnule primar; noi am trăit veacuri întregi în murdărie și am trăit mai bine decât acum în curățenie». N-a lăsat deoparte nici sărăcimea orașului. A înființat ceainării și adăposturi gratuite pentru iarnă, cantine pentru săraci. Familiile fără venituri primeau ajutor de la primărie. Era apreciat atât de elite, cât și de oamenii de rând: «Totdeauna numai ce iese din inimă, merge la inimă. În al doilea an de primariat, unii oameni de la mahala îmi sărutau mâna, ca la popă, pentru că îi scoteam din noroi și pentru că vorbeam cu ei ca om și

primarul Dem I. Dobrescu se vede și astăzi. Mulți consideră că datorită viziunii sale urbanistice Bucureștiul a căpătat denumirea de «Micul Paris». Astfel gândea DID la 1930: Orașul București și-a dezbrăcat giubeaua sa orientală și el constată cu mare satisfacție că îi șade mai bine în haina elegantă a Occidentului. Am căutat să facem din București un centru de atracțiune pentru vecinii noștri. Am căutat să fac legături de prietenie cu toate capitalele dimprejur. Am ajuns la schimburi de copii pe timpul vacanței, cu țările balcanice și cu excelente rezultate. Statul și orașul trebuie să atragă pe studenții balcanici prin înlesniri de viață. Numai cultura unui popor poate să dea cuceriri adânci și trainice». În ciuda acțiunilor sale de-a dreptul revoluționare în materie de urbanism și a binefacerilor aduse urbei dâmbovițene, I. Dobrescu a fost văzut permanent drept un

CUM VOR FI BUCUREȘTII VIITOR

de DEM. I. DOBRESCU

URBANISMUL CERE O METODA LOGICA

URBANISMUL este arta de a da orașelor frumosul și utilul necesar vieții moderne. Urbanistul este artistul, care vede frumosul și utilul unui oraș prin temperamentul său. De aceea fiecare urbanist concepe orașul său deosebit de al celorlalți urbanisți.

Urbanismul presupune o metodă de realizare, pentru că nu este destul să ai o concepție urbanistă; trebuie să ai și un plan ordonat de realizare ei. Metoda clară ajută realizările urbaniste pentru că transformările unui oraș, merg mult mai repede și mai bine, atunci când transformarea se face după o metodă logică. Atunci o transformare deșteaptă altă transformare, întocmai după cum în geometrie o leoremă naște altă leoremă.

CUM SE FACE UN PLAN DE URBANIZARE?

Pentru ca să facem planul de urbanizare al Capitalei noastre, o metodă luminată cerea să deslegăm următoarele puncte capitale de urbanistică a Bucureștilor:

- 1) Care este rolul național și internațional al orașului București.
- 2) Care este potențialitatea urbanistă a orașului București, adică ce fel și ce grad de urbanizare poate să dea mediul geografic, elementul omenesc și puterile financiare ale Capitalei.

să ajungă la cât mai mult frumos și la cât mai mult util, care să desfășoare și să îndestuleze pe cetățenii trudii de munca vremurilor noastre grele. Din punctul de vedere național, Capitala este o călăuză în știință și în artă, de la care pleacă toate curentele științifice, artistice și politice.

Din punctul de vedere internațional, în acest colț de lume, orașul București este exponentul geniului național. Importanța lui din acest punct de vedere atâră de rolul internațional pe care îl poate avea, rolul său iese din situația sa geografică și socială. El este așezat în drumurile care leagă Occidentul și Orientul european și asiatic, și în cele care leagă Marea Baltică cu Marea Neagră și Mediteraneană.

Bucureștiul este capitala țării celei mai bogate, celei mai mari și cu locuitorii cei mai dotați din aceste părți de lume. Țara românească poate și deci trebuie să atragă Orientul balcanic prin strălucirea culturii și artei sale, pe care trebuie să o reprezinte capitala sa. O capitală este chiar țara.

Din toate aceste puncte de vedere, orașul București, trebuie îndrumat către rol important național și internațional. Trebuie să tindem să formăm din București o adevărată metropolă din punct de vedere edilitar și artistic. O capitală reprezintă geniul național al unei țări, în civilizație, în știință și în artă. O asemenea capitală cu pretenții de metropolă, trebuie să ia caracterul orașelor mari. Ea trebuie să fie igienică, estetică și monumentală.

spații verzi și a schimbat radical înfățișarea Lacului Snagov. A provocat indignare atunci când a fixat mercurialul în piețe, pentru ca bucureștenii să nu mai fie înșelați și când a alungat toți vânzătorii ambulanți de pe străzile orașului, potrivit ideii «totul în interior, nimic pe stradă».

„Un oraș trebuie să fie un muzeu de estetică», obișnuia să spună Dem I. Dobrescu. «Dem. I. Dobrescu, a cărui salutară operă de distrugere a vechiturilor i-a atras porecla de Dobrescu-Târnăcop (poreclă pe care și-a schimbat-o în renume) se va numi – el sau un urmaș al spiritului lui – Dobrescu-Mistrie, simbolul spiritului urban constructiv», scria „Realitatea ilustrată” în 1934. Minte ascuțită, Dem I. Dobrescu era conștient de faptul că felul în care e perceput de oameni contează foarte mult în munca sa, drept pentru care, în perioada de început a activității, și-a propus să adopte imaginea unui dur. Într-un interviu acordat ziarului „Realitatea ilustrată” în 1934, povestea

că I. Dobrescu a fost suspendat din funcție în iulie 1931, după un conflict cu Ministerul de Interne. Siderați de decizia de suspendare, oamenii au ieșit pe străzi să protesteze. Din tot Bucureștiul, dar și de la bucureșteni din străinătate, a sosit un val de telegrame de susținere pentru primarul suspendat. Constantin Nottara, Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Nicolae Iorga îi iau apărarea lui Dobrescu și se arată indignați de suspendarea celui pe care îl numesc «cel mai bun primar pe care l-a avut Capitala».

Grație reacției opiniei publice, Dem I. Dobrescu e repus în funcție și are posibilitatea de a-și continua opera de refacere a Capitalei. Continuă războiul declarat împotriva aspectului balcanic al orașului, construiește primele ștranduri din oraș și interzice scâldatul în Dâmbovița, salubrizează urbea, evacuând de pe străzi mii de vagoane de gunoi acumulate de-a lungul timpului, plantează copaci și instalează la fiecare răscruce de

nu ca primar. Mi s-au dat de către cetățeni de bunăvoie zeci de mii de metri pătrați de teren gratuit. În acest mod, am putut să realizez într-un an, pe toate căile de penetrație atât cât alții n-ar fi aliniați nici în 20 de ani. O femeie săracă din Calea Văcărești, care îmi oferise gratuit 200 metri pătrați, îmi spunea privindu-mă drept în ochi:

„«Domnule primar, taie în carne vie și fă frumos». Un primar care n-ar fi crezut în minunile inimii omenești, n-ar fi realizat nici un sfert, cu sărăcia generală și cu formalismul legal», povestea DID. Târgul de Moși, Piața Obor de astăzi, era văzut astfel: «S-au creat la periferie o serie de oboare desființându-se cel care era la Moși. Azi fiecare cartier își are oborul lui și nu se mai văd căruțe cu lemne, paie și fân traversând orașul. – Ce-a devenit câmpul Moșilor? – Acolo sunt localuri de distracție pentru popor, un splendid «Luna-Park», care pune în rivalitate Bucureștiul cu Viena». Dincolo de imaginația oricărui jurnalist, ceea ce a făcut

inamic de opoziții politici. E limpede că acum 90 de ani, lucrurile stăteau, din punct de vedere politic, la fel ca azi, iar termenul de meritocrație nu exista în vocabularul politicienilor români. În noiembrie 1933, liberalii vin la putere, iar pe 18 ianuarie 1934, prim-ministrul Gheorghe Tătărescu îl demite pe Dem. I. Dobrescu din fruntea primăriei, în ciuda protestelor populației.

A pus în practică multe idei, dar multe altele au rămas în stadiul de proiect, pentru că adversarii politici nu i-au dat răgaz să le ducă la bun sfârșit. A părăsit această lume în octombrie 1948.

După ce a fost înlăturat de la primărie, Dem I. Dobrescu a scris această poezie, intitulată *Adio București*: „Azi răutățile lumești m-au rupt de tine București. M-au rupt, dar nu ne-au despărțit. Eu și de astăzi înainte Te port în inimă și-n minte. Tot în icoane mari și vii, așa cum te visam să fii”.

Laura Ionescu

CAMIL PETRESCU INIȚIATORUL

Poet, romancier, dramaturg și doctor în filosofie, Camil Petrescu a rămas în literatura română drept inițiatorul romanului modern. Camil Petrescu a fost nuvelist, prozator, eseist, publicist și dramaturg și a rămas cunoscut în literatura noastră deoarece a pus capăt romanului

tradițional și a inițiat romanul modern. Camil Petrescu s-a născut la 22 aprilie 1894, fiu al lui Camil și al Anei Cheler. A rămas orfan, încă de mic, de ambii părinți și a fost crescut de o doică din mahalaua Moșilor.

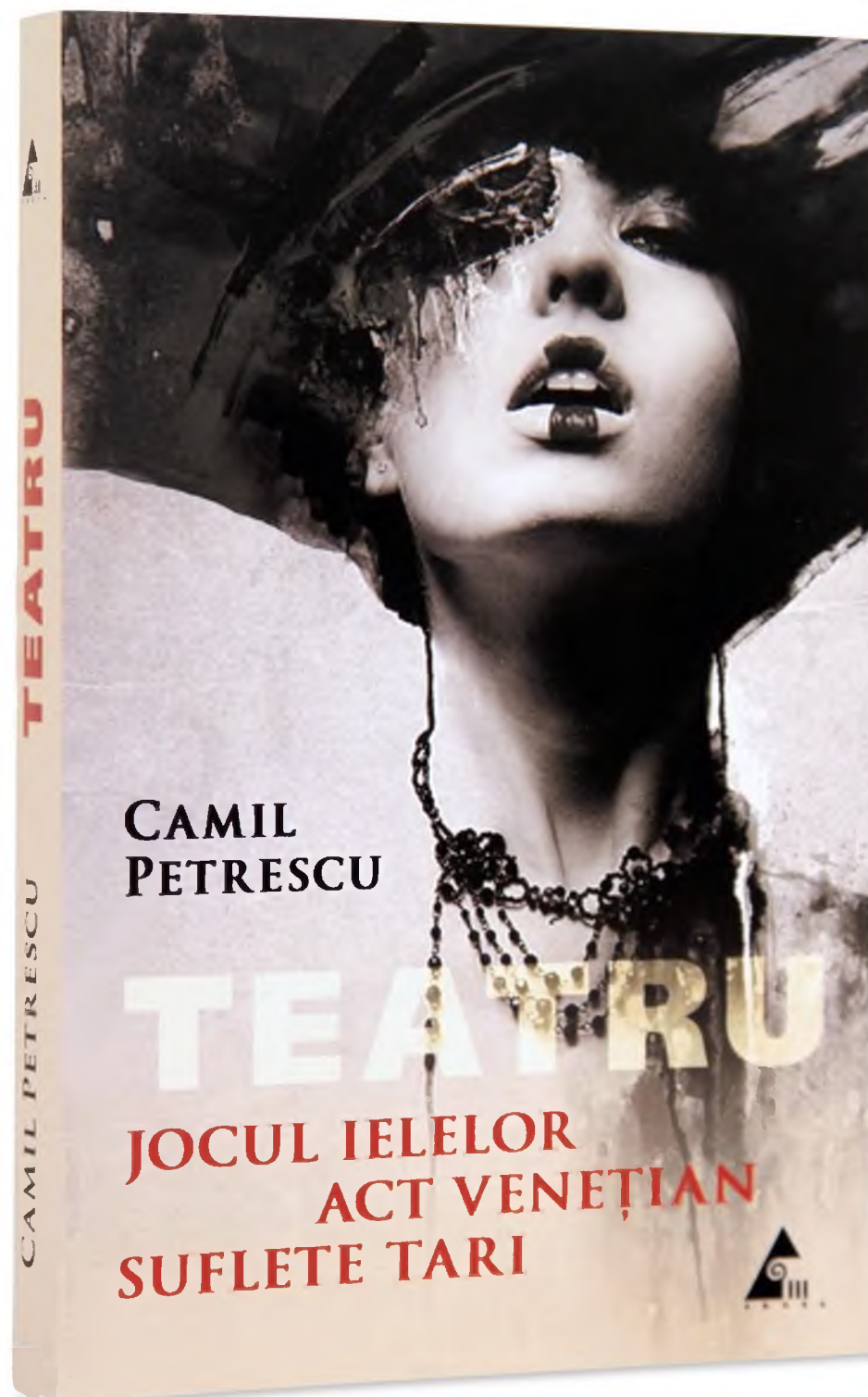
Clasele primare le-a făcut la o școală din Obor, în timp ce cursurile liceale le-a urmat la Colegiul „Sfântul Sava” și Liceul „Gheorghe Lazăr”. Datorită rezultatelor foarte bune la învățătură, Camil Petrescu a fost bursier intern, iar din anul 1913 a urmat cursurile Facultății de Filozofie și Litere de la Universitatea București. Și-a luat licența cu brio, primind calificativul *magna cum laude*, iar mai târziu a devenit profesor de liceu la Timișoara. Și-a luat și doctoratul în filosofie, cu o teză despre teatru, numită „Modalitatea estetică a teatrului”, după care a publicat un studiu în lucrarea „Istoria Filosofiei”, legat de un câmp nou, fenomenologia în opera lui Husserl. Între anii 1916 și 1918 a participat ca ofițer la Primul Război Mondial, experiență pe care a descris-o în romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* (1930).

În 1916 este mobilizat și pleacă pe front, dar acolo este rănit. Face un stagiu într-un spital militar, dar ajunge din nou în prima linie și cade prizonier la unguri. În timpul unui bombardament german, Camil Petrescu își pierde auzul și o ureche, iar asta îl marchează pe viață, după cum susține și el în Jurnal: „Surzenia m-a epuizat, m-a intoxicat, m-a neurastenizat.

Trebuie să fac eforturi ucigătoare pentru lucruri pe care cei normali le fac firesc (...) Sunt exclus de la toate posibilitățile vieții. Ca să merg pe stradă trebuie să cheltuiască un capital de energie și de atenție cu care alții pot ceta un volum. Aici unde totul se aranjează «în șoaptă» eu rămân vecinic absent”.

În anul 1918 este eliberat din lagărul german și revine la București. A debutat în revista „Facla”, în 1914, cu articolul *Femeile și fetele de azi* și s-a semnat sub pseudonimul „Raul D”. Din 1920 participă la ședințele cenaclului „Sburătorul” condus de Eugen Lovinescu și publică primele poezii în revista omonimă. Debutul editorial și-l face cu un volum de „Versuri: Ideea”. În anul 1933, Camil Petrescu publică cel mai valoros roman al său, unul dintre cele mai importante romane ale modernismului european: *Patul lui Procust*. În anul 1930 este numit director al Teatrului Național din București, dar rezistă acolo doar 10 luni, după care este ales membru titular al Academiei Române în 1948.

După părerea lui Ion Luca Caragiale, teatrul său a reprezentat cel mai important moment din istoria dramaturgiei românești datorită intensității situațiilor

ROMANULUI MODERN

dramatice și purității opozițiilor care intră în joc, dar și prin forța copleșitoare pe care o aveau personajele.

Camil Petrescu moare la 14 mai 1957, la București, iar romanul social închinat lui Nicolae Bălcescu:

Un om între oameni rămâne neterminat. Publicat de Camil Petrescu în 1930, romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* este modalitatea prin care autorul surprinde drama intelectualului, însetat de absolutul sentimentului de iubire și dominat de incertitudini, care se salvează prin conștientizarea unei drame mai puternice, aceea a omenirii ce trăiește tragismul unui război absurd.

Romanul este structurat în două părți, cu titluri semnificative: „ultima noapte de dragoste”, exprimă aspirația către sentimentul de iubire

sa, caracterizată de analiza psihologică subtilă, de explorarea adâncimilor umane și de critica socială, a avut un impact semnificativ asupra literaturii române și a influențat generații de cititori și scriitori.

Cu operele sale celebre, precum *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust*, a reușit să capteze complexitatea relațiilor interumane și a societății într-o manieră captivantă și profundă. Moștenirea lui literară continuă să fie studiată și să fie o sursă de inspirație pentru cei interesați de literatura română. Operele semnate de Camil Petrescu

au fost apreciate atât în România cât și în străinătate, aducându-i acestuia recunoașterea în lumea literară. De-a lungul carierei sale, scriitorul a primit numeroase premii și distincții, cum ar fi: Premiul pentru dramaturgie al Asociației Scriitorilor Români – 1933, pentru piesa de teatru *Jocul ieielor*, Premiul pentru proză al Academiei Române – 1946 – primit pentru romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și premiul pentru critică literară al Uniunii Scriitorilor din România (1955) pentru contribuția adusă în domeniul criticii literare.

Gabriela Dumitrescu

absolută, iar „întâia noapte de război” ilustrează imaginea războiului tragic ca iminență a morții.

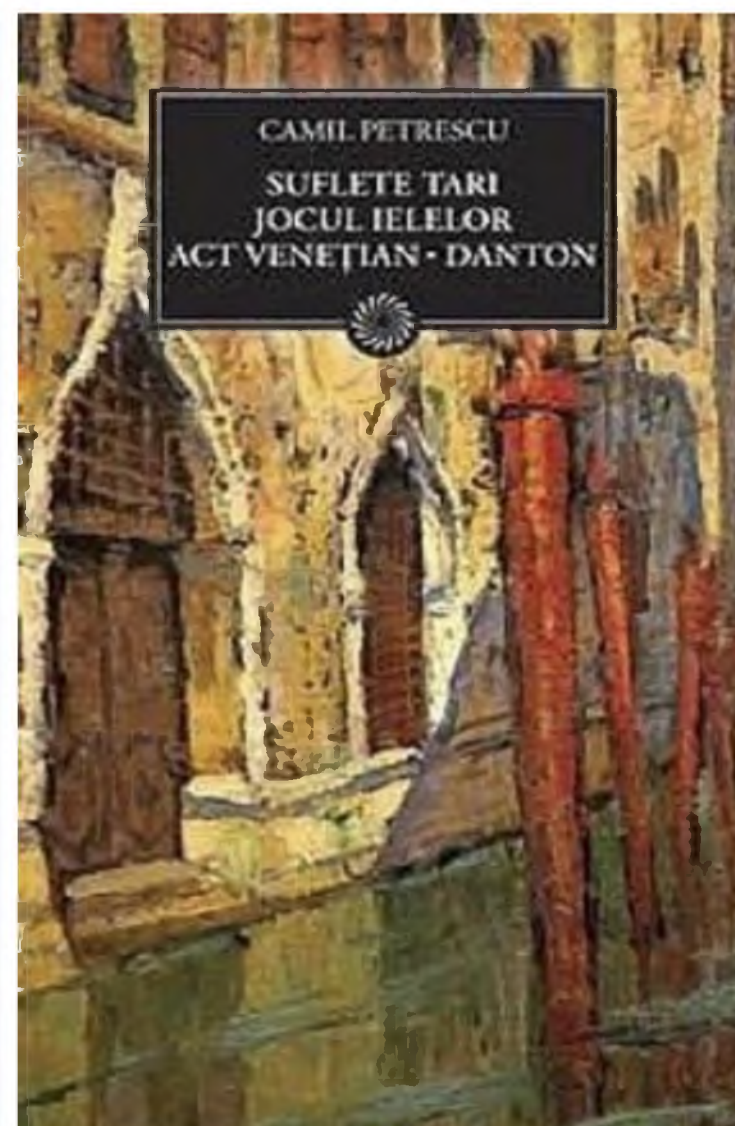
De-a lungul carierei sale, Camil Petrescu a continuat să scrie romane de succes, precum *Patul lui Procust* (1933) și *Dreptul la viață* (1934), care au consolidat reputația sa ca unul dintre cei mai importanți autori moderni din literatura română. Debutul său în literatură a marcat începutul unei cariere literare remarcabile, care a lăsat o amprentă durabilă asupra literaturii române și a influențat generații de scriitori care i-au urmat.

Viața literară a lui Camil Petrescu a fost marcată de creativitatea sa prolifică, cu contribuții remarcabile atât în domeniul prozei cât și al dramaturgiei. Operele sale continuă să fie studiate și apreciate în prezent pentru profunzimea lor psihologică și pentru influența lor durabilă asupra literaturii române. Camil Petrescu rămâne una dintre cele mai distinse figuri ale literaturii române din secolul XX, un scriitor și dramaturg prolific și profund. Opera

CAMIL PETRESCU DATUL LUI PROCUST

SCRISUL ROMĂNESC

UN FILANTROP CARE A MARCAT ISTORIA BRĂILEI

Pe 7 iulie 1857 s-a născut unul dintre fiii de seamă ai Brăilei, Nedelcu P. Chercea, cel care avea să devină un membru marcant și respectat al urbei în acea perioadă. Avea să vadă lumina zilei în comuna suburbană Vatra Veche (care, peste ani, se va numi cartierul Nedelcu P. Chercea). În anii 1918-1919, începe să schimbe fața satului Vatra Veche, construind, timp de nouă ani, mai multe clădiri de interes general (școală, biserică, primărie, dispensar).

În 1922, a ridicat clopotnița Bisericii Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din centrul Brăilei.

În 1924 a donat Comunității Israelite din Brăila un corp de clădiri pe strada

Regală, pe care l-a transformat în dispensar.

În anul 1928 se termină construcția Bisericii „Sfântul Mina”, familia Chercea dăruind sfântului lăcaș două clopote: unul de 1000 kg și altul de 800 kg.

Tot în anul 1928 este inaugurată Școala de băieți și fete din Vatra Veche, construită din banii soților Nedelcu P. Chercea (1857-1946) și Ana P. Chercea (1865-1931).

Continuând opera de binefacere începută, soții Chercea au mai construit, în aceeași localitate (Vatra Veche), o grădiniță și un dispensar, toate aflate în apropierea școlii mai sus amintite. Mai târziu, în anul 1938, marele filantrop și soția sa construiesc o casă parohială și o primărie în Vatra Veche, clădiri care vor deveni, în timpul „dictaturii proletariului”, Căminul Cultural din cartier. Tot prin grija celor doi, Liceul de fete din Brăila (actualul Colegiu Național „Gh. Munteanu-Murgoci”) și Școala primară din Ghecet (județul Tulcea) sunt dotate cu mobilier și cu necesarul de material didactic din acea perioadă.

Nu în ultimul rând, trebuie să amintim de casa Nedelcu P. Chercea (construită în 1897 și aflată în strada 1 decembrie 1918 nr.52), edificiu aflat pe lista monumentelor istorice din orașul Brăila și care, de curând, a fost renovată, reprimind măcar o parte din strălucirea de altădată.

În 1934, marele industriaș și filantrop a întocmit un Act de donație prin care lăsa brăilenilor primăria din comuna Chercea, dispensarul, școala de băieți și fete și grădinița de copii. Nedelcu P. Chercea a ctitorit și Biserica Mănăstirii Vladimirești din județul Galați, înființată de Maica Veronica, lăcaș sfânt în care a fost înmormântat. În anii '50, comuniștii i-au batjocorit mormântul și au desființat mănăstirea, arestând mare parte din cele 330 de călugărițe fecioare. Atunci, părintele Ioan Frățilă a exhumat rămășițele marelui filantrop și le-a așezat în

cripta construită de el însuși, la subsolul Bisericii „Sf. Mina”, unde se află și astăzi.

În 1936 a ridicat un monument în memoria eroilor care au căzut pe câmpurile de luptă în Primul Război Mondial pentru întregirea neamului, Obeliscul din cartierul Chercea are gravat următorul mesaj: „Ridicat din comuna Nedelcu P. Chercea căzuți în Războiul pentru întregirea neamului 1916 – 1919. Acest monument s-a ridicat cu ajutorul lui Dumnezeu, de mine Nedelcu P. Chercea, în anul 1936, sub domnia Majestății Sale Regele Carol I”.

Din 1928 până în 1944 în fața Școlii de băieți și fete se aflau

două busturi din bronz ale celor doi soți, în mărime naturală. Aceste busturi erau opera arhitectului Fr. Stork. În perioada comunistă, nici memoria soților Chercea nu putea scăpa de furia acestora, busturile fiind îndepărtate de la locul lor și topite, fără a se ține cont de valoarea de patrimoniu a operei sculpturale. Busturile soților Chercea au fost refăcute în anul 2009 și repuse pe fostul lor amplasament. În anul 2003, prin HCLM 241/28.11.2003, Nedelcu P. Chercea a primit post-mortem titlul de Cetățean de onoare al Municipiului Brăila.

Ioana Protopopescu

TEZAU Foaie a Bibliotecii Academiei Române.

Calea Victoriei Nr. 125, Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:

Petre Mihai Băcanu

Redactori:

Gabriela Dumitrescu,

Lorența Popescu,

Oana Lucia Dimitriu,

Lumița Kövari,

Carmen Albu

Tehnoredactare/Prezentare grafică:

Hașegan Ștefan Dumitru

Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)

ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X